

Claire Aho sanoo kuvanneensa "selektiivisellä silmällä", jota hän pitää geeniperimänään.

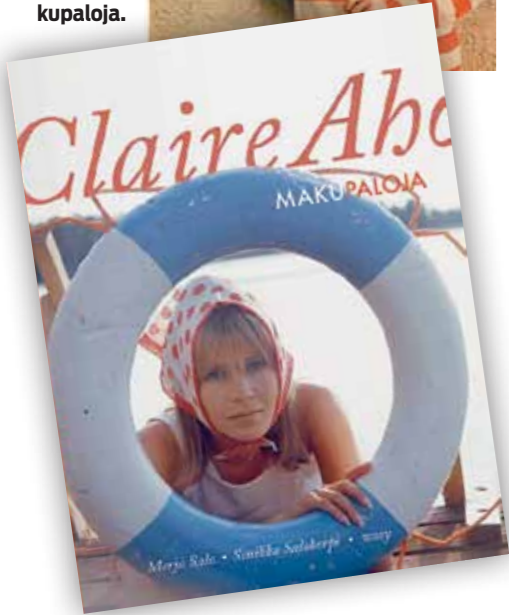
STOCKHOLMMS
HAMNAR
äger och förvaltar denna boj

Uranuurtaja. Kuulun taiteilijasuvun virkeä jälkeläinen, värivalokuvauksen pioneeri Claire Aho täyttää 85 vuotta. Takana on tuhansia ruutuja ja elokuvametrejä ajasta, joka oli.

TEKSTI JORMA LEHTOLA
KUVAT CLAIRE AHO, CLAIRE AHON
ALBUMI JA PETRI MULARI

Clairin värikäs Suomi

Carita Järvisen tähdittämä Makupaloja-kansi vuodelta 1959 inspiroi Claire Ahon uudelle kuvakirjalle nimen Makupaloja.

Helsingin Adlonissa harjoitteleva tanssipari oli osa Claire Ahon monipuolista tilaustyökenttää.

Etelä-Suomen kesäistä idylliä ajalta, jolloin sään ääri-ilmiöistä ei ollut tietoaakaan.

Syksyinen aurinko kimmeltää kuninkaanlinnan ikkunoihin Tukholmassa. Vastapäisellä rannalla, hotellin ikkunapöydässä, istuu pirteän punatukkainen rouva ja syö kermaista kukkakaalikeittoa lohitarilla.

– Mä olin eilen värjäämässä ja leikkauttamassa tukkaani, ja se maksoi 1700 kruunua. Ettäs tiedät sitten, se oli vallan hirveää, hän sanoo.

Claire Aholla on pitänyt kiirettä. Helsingissä on kesän ajan ollut näytteillä hänen valokuvasarjansa *Helsinki 1968*. Nyt tulee *Makupaloja*-niminen kirja hänen kuvatuotannostaan (WSOY).

Ja toinen marraskuuta hän täyttää 85 vuotta.

PIENIKERTAUS. Alussa oli **Juhani Aho**, kirjailija, joka nai kuvataiteilija **Venny Soldanin**. Heille syntyi kaksi poikaa, **Heikki** ja **Antti**. Opiskeluaikoinaan Saksan Dresdenissä Heikki tapasi latvialaissyntyisen tanssijat-taren **Dinah'n** ja meni naimisiin.

Näin syntyi Claire Aho syksyllä 1925, samana vuonna, jolloin **Mussolini** otti Italiassa diktaattorin oikeudet, **Hitler** julkaisi *Mein Kampf*-teoksen, Norjan pääkaupunki Kristiania muuttui Osloksi ja Britan-

nia palasi kultakantaan. ”**Reissu-Lasse**” **Relander** oli juuri valittu Suomen presidentiksi.

Tarinaa kuuluu myös **Björn Soldan**. Hän syntyi Juhani Ahon suhteesta vaimonsa siskon **Tillyn** kanssa. Soldan ja Heikki Aho opiskelivat Saksassa ja loivat myyttisen elokuvayhtiön Aho & Soldan.

Taide kulkee halki suvun. Vennyn isä, Suomen rahapajan johtaja **August Soldan**, maalasi akvarelleja.

– Mulla oli myös lahjakas serkku, keraamikko **Kaarina Aho**, joka toi monta kulta-mitalia Suomeen, Aho sanoo.

CLAIREOTTI VARASLÄHDÖN kymmenvuotiaana, kun hänen Rolleilla napattu valokuvan-sa puuroa syövästä lampaasta julkaistiin Suomen Kuvalehdessä.

– Isä kantoi kameraansa usein mukanaan, ja minäkin kymmenvuotiaasta.

Ukiaan Juhani Ahoa Claire ei ehtinyt tavata, koska tämä kuoli jo vuonna 1921. Toisin oli mummon laita. Venny Soldan-Brofeldt asui taiteilijakoti Lallukassa, lähellä Clairen koulua.

– Menin joka päivä häntä tapaamaan. Istuin vieressä ja pyöritin hänelle tupakoita ja sikaretteja, ja hän kertoi Pariisista ja isoisästä ja isäni lapsuudesta ja **Sibeliuksesta**.

Istuin myös mallina. Minulla oli kaunis kiharapää.

– Syntymäpäiväni on 2. marraskuuta, kuten oli isoäidilläkin. Vuonna 1943, kun täytin 18, isoäitini täytti 80 ja me joimme samppanjaa.

Venny leikkasi Klubi-askin pahvikanteen aukon, josta hän tutki ja rajasi maalaustensa aiheita. Siitä Claire oppi sommittelun taidon. Kuvaustekniikan opettivat Aho ja Soldan.

VALOKUVA TULI PERHEESEEN välillisesti Venny Soldanin kautta.

– Kun isoäiti kävi taidekoulua Pariisissa, siellä opetettiin käyttämään kameraa. Isäni tultua kouluikään hän sai oman pienen pimeähuoneen Tuusulan Aholaan, jossa he silloin asuivat. Björn Soldan lähetettiin Müncheniin valokuvakouluun kahdeksi vuodeksi, mutta hän ei tiennyt, mitä tekisi sitten. Isäni ajatteli, että kun Suomi ei näy kartalla oikein hyvin, niin mitäs jos pantaisiin toimeksi.

Syntyi Aho & Soldanin yhtiö, jota Vennykin rahoitti. Vuoden 1935 veronalennuslaki oli kuin lahja taivaalta: teatterielokuvien verotus aleni, jos niitä edelsi kotimainen lyhytelokuva. Aho ja Soldan urakoivat kotimaan arkea ja maisemia Hangosta Petsa-

moon. Yhtiö valmisti liki 400 elokuvaa ja lukuisia kuvakirjoja Suomesta.

– Minäkin olen tehnyt 19 elokuvaa, mm. ulkoasiainministeriölle ja yrityksille, Aho huomauttaa.

Valokuvaajina Aho ja Soldan olivat modernin eurooppalaisen koulukunnan miehiä. Kaupunki ja koneet, liike ja rytmi, valot ja varjot alkoivat rikkoa maalaustaiteen matkimisen perinnettä.

CLAIRE AHO VARTTUI kuvien keskellä. Kuvan teoreettisesta ja teknisestä tutkimuksesta kiinnostunut isä kehitteli omaa väriteoriaa ja oman valotusmittarimallin. Kuvien laadusta hän oli tarkka.

– Huonoja kuvia ei saanut julkaista. Ne piti heittää paperikoriin. Eikä koskaan saanut olla ottamatta uudestaan samaa juttua, jos se oli mahdollista ja epäonnistunut ensimmäisessä yrityksessä.

Yhtiön filmilaboratorio Helsingin keskustassa oli hyvätunnelmainen taidesalonki, jossa leikattiin elokuvia, juotiin kahvia ja väiteltiin taidevirtauksista.

– Vuoteen 1950 asti tehtiin elokuvia, mutta siitä lähtien valokuvia.

KUN KOULULAINEN Lenita Airisto keväällä 1954 valittiin Suomen Neidoksi, Eeva-leh-

ti tilasi Claire Aholta kansikuvan. Airisto muistaa yhä ”valtavan kameran”, jonka Aho otti ulkokuvauksiinkin.

– Studiolla oli oikein kampaajat ja meikkaajat, joka oli aika hämmästyttävää siihen

Kirjailija Juhani Aho, kuvataiteilija Venny Soldan-Brofeldt, Claire Ahon tuleva isä Heikki ja tytöksi puettu Antti 1900-luvun alussa.

aikaan. Tosin Eevan päätoimittaja **Lempi Torppa** vaati uudet kuvat, koska en enää näyttänyt Suomen Neidolta, Airisto nauraa.

– Se oli hyvin keskittynyttä ja äänetöntä työtä. Valokuvaajan piti koko ajan mitata valoa ja laskea aikaa. Kaikki oli manuaalista. Mallin piti seistä liikkumatta, koska filmit olivat hyvin hitaita.

Airistokin tajusi Ahon erityislaadun.

– Claire oli ensimmäisiä, jotka ottivat värikuvia. Naiskuvaajia en tuntenut ketään muuta; Claire oli hyvin pitkään ainoa. Sitteen lähdin pitkäksi aikaa Amerikkaan, ja Suomi muuttui valtavalla vauhdilla. Tuli muotinäytöksiä ja valokuvaajia, mutta uudet merkittävät kuvaajat olivat yhä miehiä.

CLAIRE AHO OLI SIIRTYNYT kameran taakse vuonna 1949. Hän oli opiskellut sanomalehtimiesalaa ja tehnyt jo töitä toimittajana ja kuvaajana, kunnes isä pyysi hänet yhtiön hommiin. Björn Soldan oli lähtenyt BBC:n toimittajaksi Englantiin.

Kodakin väridiafilmit hankittiin Yhdysvalloista.

– Me toimimme niitä itse lisenssillä vuosikausia, kunnes Lönnqvistin firma tuli maahantuojaksi. Filmi ei ollut 6×6-rullafilmiä, vaan laakafilmiä 9×12 ja 12×18. Ja värit ovat säilyneet, kuvitelkaa, tähän asti, Aho sanoo.

”Tiedäks, mikä mulla on hobbyna? Villamysst.”

– Kuuden vuoden ajan olimme ainoa firma, joka kuvasi väriä. Naiskuvaajia, jotka oikein kuvittivat, niitähän ei silloin ollut kuin allekirjoittanut.

HELSINGIN OLYMPIAKISOJEN (1952) lähestyessä ulkoministeriö tilasi yhtiöltä värielokuvia kertomaan Suomesta ulkomaalaisille. Olympialaisissa Aho kuvasi kisatapahtumia, ”minähän olin ainoa kuvaaja siellä kentällä koko ajan”.

Kisat raottivat myös suurempia ovia.

– Tutustuin amerikkalaisen Warner Brothersin dokumenttiosaston johtajaan, joka pestasi minut. Ennen minun kuvauksiani Suomesta ei ollut mitään esitetty Yhdysvalloissa.

Yhdeksän vuotta Aho kuvasi Eyemollaan uutisfilmejä Warner Pathéllä, kunnes ”kamera särkyi”. Sarkaa riitti suomalaisesta arjesta historiallisiin tapahtumiin.

– Kun Neuvostoliitto luovutti Porkkalan takaisin, makasin ja hiivin metsässä, kuvasin salaa isolla kameralla. Yhden lyhytelokuvan tein kymmenottelija ja olympiavoittaja **Bob Mathiaksesta**.

– Pathé pyysi minua töihin Amerikkaan, mutta en minä halunnut jättää isääni ja siskoani. Allers halusi minut ehdottomasti jo 1950-luvun alussa, mutta en mä mennyt sinnekään, Aho hymähtää.

AVUNKANSIKUVATYTTÖ vuodelta 1959, **Carita Järvinen**, kiittelee Ahoa jopa kansainvälisestä urastaan. Ahon ottamat kuvat sattuvat brittiläisen filmiväen silmiin ja Järvisestä tuli ”viikinkikuningatar” – kulttielokuvassa *The Viking Queen*, jossa ei ole yhtään viikinkiä! Se vei hänet pysyvästi ulkomaille.

Järvinen muistelee olleensa Aho & Soldanin ”kotikissa tai maskotti”, joka sai hengailta studiolla katsomassa, miten mestarit heilauttavat mustan hupun puisten apparaattiensa ylle ja kuvasivat.

– En tiennyt mallin työstä vielä mitään. Heikki Aho, joka oli fantastinen mies, istui sikari suussaan kuin **Winston Churchill**: sama fiilinki, sama säteily, huumorin pilke silmissä. Se oli minulle melkein kuin koti, Järvinen naurahtaa.

AHO & SOLDANIN TARINA päättyi Heikki Ahon kuolemaan vuonna 1961. Veronalennuslain kumoaminen romahdutti suomalaisen lyhytelokuvan, ja televisio, tuo uusi pyrkyyri, vei pohjan teattereiden uutisfilmikatsauksilta ja dokumenteilta.

Claire Aho ryhtyi freelance-valokuvaaajaksi, jolla oli oma studio.

– Oli mainoskuvausta, muotikuvausta, reportaaseja, julisteita, kaiken maailman

Claire Aho työn touhussa Tvärminnessä 1961. Kuvan on ottanut äiti Dinah Aho.

keittokirjoja. Oopperassa mulla oli ainoana kuvaajana lupa kuvata näytöksen aikana, Aho muistelee.

– Kerran viikossa oli miittinki Viikko-Sanomissa, jolloin minä tavallisesti sain jonkin tilauksen. Kun Turun linnan entisöinti valmistui (1961), olin koko yön yksin siellä kuvaamassa.

– Kyllä kuvauksella loistavasti elätti perheen. Se oli kovaa, mutta mielenkiintoista ja antoisaa aikaa.

Aholla riitti asiakkaita, ”kaikkihan mä tunsin”, sillä lehdet tarvitsivat kuvia niin orkesterinjohtaja **Felix Krohnista** kuin Marimekon perustajasta **Armi Ratiasta**. **Wäinö Aaltonen** kuvautti itseään ja patsaitaan. Edesmennyt Jean Sibelius, josta ulkoministeriö vielä tilasi Aholta elokuvan, oli tuttu 1940-luvulta, jolloin isä oli käynyt häntä kuvaamassa.

– Sibelius oli itsepänen, vaativa ja hyvin tietoinen omasta merkityksestään. Hän rakasti vaatteita, kävelykeppejä ja hattuja ja piti hyvästä ruoasta. Minulle hän sanoi: ”Kutsu minua Janne-sedäksi.”

1970-LUVULLA kuvamaailma muuttui. Oikeavärisyyden ja teknisen laadun tilalle alkoi tulla graafista keikailua, kuvakulmien tietoista vääristämistä, liikettä ja vauhtia. Rakennemuutoskin puri.

– Ihmisillä oli vähän huonot ajat. Yksi rouva sanoi, että mene Ruotsiin, sieltä saat työtä. Minulla oli vain poikani **Jussi**, koira ja laukku, kun muutin Tukholmaan vuonna 1974. En ole koskaan tuonut tänne mitään muuta.

Tukholmassa Aho on, kuvaamisen lisäksi, työskennellyt L. M. Ericssonin tehtaalla, järjestötoissa, museossa ja Hufvudstadsbladetin uutiskuvien toimittajana.

– Minulla on yhä toinen jalka Suomessa, ja niin on Jussillakin, aina jotain menossa siellä. Jussi kävi kouluja täällä, mutta luki ylioppilaaksi Suomessa.

CLAIRE AHON LUMO ei haihdu.

Helsingissä oli kesällä Helsinki 1968 -näyttely, joka tilattiin aikoinaan Pohjoismaiden pääkaupungeista kertovaan näyttelyyn Saksan Kieliin. Nyt julkaistavan kuvakirjan jatkoksi Helsingin Taidehalli esittelee keväällä Ahon 1950- ja 1960-lukujen muotija kansikuvia.

– Ihan joo, se on kummallista. Minulla on ollut kaiken kaikkiaan 22 näyttelyä. Kellään toisella kuvaajalla ei ole ollut yhtä monta, Aho toteaa.

– Kyllä hän on sen väärti. Nyhän naiskuvaajia on melkein enemmän kuin miehiä, mutta Claire oli ensimmäisiä, Carita Järvinen sanoo.

Claire Aholla ei ole aavistustakaan, montako kuvaa hän on elämässään ottanut.

– Tuhansia ruutuja, hän arvelee.

– Niitä, mitä minä olen löytänyt, on ainakin kymmentuhatta, sanoo poika Jussi Brofeldt, – viimeksi löysin arkistosta valttavan määrän mustavalkoisia kuvia 1950-luvun alkupuolelta, Stockmannin muotimainoskuvia ja muuta.

LOPPUKAHVEJA ODOTELLESSA Claire Aho kumartuu pöydän yli.

– Tiedäks, mikä mulla on hobbyna? Minä virkkaan villamysyjä ja liimaan kollaaseja paperista, leikkaan naistenlehdistä kuvia ja liimaan. Mysstyt ovat hirveän kivoja, tekoai-ka 15 minuuttia. Mulla on tämmöinen kasa niitä kotona olohuoneessa.

Mysstyt ja tiibetiläinen shih tzu -koira ovat öisin pettämätön yhdistelmä.

– Kun koira nukkuu vatsan päällä ja myssty on päässä, pysyy lämpimänä.

Parasta elämässä, terveyden lisäksi, ovat olleet Jussi ja hänen lapsensa **Winston**, 4, ja **Venny**, 2.

– Venny rakastaa vaatteita, ja hän valitsee ne hyvin tarkkaan. Peilin edessä katsotaan ja hymyillään.

– Minulla on ollut diabetes 15 vuotta. Joka aamu tulee hoitaja pistämään. Osaan sen itekin, mutta ne tykkäävät minusta niin kovasti, että tulevat mielellään pistämään, Aho hymähtää.

Vauhti ei laannu, sillä suvulla on juhla-aika. Ensi vuonna tulee 150 vuotta Juhani Ahon syntymästä. **Peter von Baghin** dokumentti Aho & Soldanista – ja vähän Claires-takin – valmistuu tammikuussa.

Kamera on vaihtunut kävelykeppiin, mutta elämä on värikästä yhä vaan. ●